

روزنامه

□ **یادداشت**

الوداع گل ساری

یادداشتی بر رمان پنین نوشته ولادیمیر نابیوکوف

سیدحسن فرامرزی

در رمان سفر به انتهای شب شخصیت اصلی رمان «فردینان» بعد از پشت سر گذاشتن پروسه «جنگ» به آفریقا می رود و بعد از آن به آمریکا. «فردینان» واقعاً ذهنیت مخربی دارد. یعنی کافی است تا او را به دیزنی لند یا هالیوود ببرید و به نظرها و صحبت های او دقت کنید. همه چیز تخریب شده، سیاه و چرک، احمقانه و آزاردهنده و پوچ است. خواننده همه چیز را از منظر نگاه «فردینان» می بیند. جنگ است. سلبن، «فردینان» را خلق می کند (هم اسم بودن نویسنده و آدم داستان نیز قابل توجه است). «فردینان» سفیر «سلبن» می شود در آمریکا و به‌خصوص نیویورک؛ نیویورکی که مسلماً می تواند نقش دیزنی لند را به عهده بگیرد. «فردینان» از ته دل و با امید «پساجنگی» قدم به دیزنی لند نیویورک می گذارد (دقت کنید که «فردینان» واقعاً به آمریکا اعتقاد داشت) پس از یک طرف ذهنیت و نگاه مخرب فردینان را داریم و از طرف دیگر امید این آدم به سرزمین موعود آمریکا. فردینان وارد آمریکا می شود و البته در همان آغاز لذت، قرنطینه. به هر ترتیب فردینان به نیویورک وارد می شود و کوتاه اینکه دست آخر سرخورده به فرانسه بازمی گردد. سلبن، فردینان را به عنوان یک آدم پساجنگی، آدمی که ذهنش قائم به ذات مخرب نبوده و اما حالا به هر دلیلی (که مسلماً یکی اش همان جنگ است) تخریب شده است با آمر یکا به عنوان یک موقعیت برای برون رفت از جنگ روبه رو می کند. ذهن قبلاً رمانتیک و حالا تخریب شده فردینان دیگر توان و پتانسیل تجربه رمانتیسیسم (نه به صورت آنی بلکه به صورت یک موقعیت قابل توجه ذهنی) ندارد: فردینان جنگ راچشیده است پس دیگر رمانتیک نیست. جنگ واقعیتی است که رمانتیسیسم پیشین فردینان را متلاشی کرده است حتی اگر به سرزمین موعود برود. ظاهرأ ما باید با این پیش فرض که فردینان «جنگ را تجربه کرده است» رمان را بخوانیم و به اتمام برسانیم (هر چند که صد صفحه نخست رمان اصلاً روایت جنگ است) فردینان نویسنده، دیگر لزومی نمی بیند در قدمی از اینکه نام با تداعی های متعدد، «تجربه جنگ» فردینان داستانی را به خواننده متذکر شود و اصلاً نیازی هم به تداعی نیست چرا که «فردینان» راوی اصلاً علاقه ای به تداعی گذشته ندارد. اگر که فردینان از تمام گذشته اش نفرت دارد و تمام امیدش به و USA ختم می شود، پس تداعی یا موقعیت هایی شبیه به تداعی مثل نوستالژی و خرده روایت برای چه؟ از این منظر می توان به واقعیت های صوری قصه معنا بخشید: اگر فردینان به اجبار و آن هم با گذشته ای از لذت و تفریح و خوشی و خاطره (حداقل ذهنی متعادل و لطیف) از سرزمینش کوچ می کرد می توانستیم انتظار اتفاق افتادن عنصری به نام «خرده روایت» [یا باز هم موقعیت هایی شبیه به این مثل نوستالژی یا تداعی که البته در این یادداشت تاکید بر خرده روایت است] را داشته باشیم. آیا می توانیم خرده روایت را از عنوان کلی «عناصر تصوری» یا تداعی به مباحت صوری قصه دور کنیم و این طور به فضاوت بنشینیم که با تخریب یک «کلان ذهن» (=کلان روایت) «خرده روایت» اتفاق می افتد. وقتی یک بمب از وسط آسمان می آید و پدیده «شهر» جایی که تمام ذهنیت شما و فرهنگتان در آن شکل گرفته است را نابود می کند، وقتی مجبور می شوید «مهاجرت» کنید، وقتی مجبور می شوید تا لوله های اکسیژن را از بینی و دهان بسیاری که دیگر آمیدی به حیاثت نیست بردارید و زنده به گوشدن یکی از مولفه های شکل دهنده «کلان ذهنستان» (کلان روایت تان) را لحظه به لحظه شاهد باشید، وقتی. . . وقتی. . . آیا غیر از این است که در این موارد تداعی و خرده روایت (نه در حد یک پدیده روزمره، مثلاً اینکه تداعی را با حافظه یکی بدانیم) اتفاق می افتد. ولادیمیر نابیوکوف از خیلی جهات می تواند همان فردینان آقای سلبن باشد: ذهنیتی که تخریب می شود (در سفر به انتهای شب از طریق جنگ و ما قبل آن و در مورد نابیوکوف از طریق مهاجرت و ترک وطن آن هم به اجبار): هر دو ذهنیت یعنی هم ذهن فردینان و هم ذهن نابیوکوف به شکل جدی تخریب می شوند. باید دقت کنیم که موقعیت فردینان و جنگ همان موقعیت نابیوکوف است در مهاجرت. بنابراین فردینان زمانی که به آمریکا می آید یک گام از نابیوکوف پیش است به این معنا که فردینان در حال طی کردن پروسه پستاتخریبی اش یا همان امید واهی داشتن به ترمیم ذهن دلبخواه در آمریکا است اما همین آمریکا پروسه تخریبی نابیوکوف است یعنی همان جهات که در رمان پنین [اثر نابیوکوف که اسم شخصیت اصلی نیز همین است] تمام آن خرده روایت هایی که اتفاقاً زیاده ما از ذهن راوی و شخصیت اصلی دور نمی شوند و قرار هم نیست دور شوند و دوباره به هم برسند، واکنش یک ذهن تخریب شده است در تقابل با تلاشی همه آنچه که یک وضعیت (آقای پنین) از آغاز تولدش تا پیش از مهاجرت (پیش از تخریب) با خود برداشته است. روایت رمان پنین می تواند بازتاب ذهن چند پاره خود نویسنده باشد بنابراین راه رفتن فردینان در نیویورک مطابق است با نوشته شدن رمان پنین از طرف نابیوکوف و تجربه خوانش این هر دو متن از طرف مخاطب. و جالب اینجا است که هم ولادیمیر و هم فردینان در لحظه آخر یک عمل انجام می دهند: سرخوردگی. فردینان که از آمریکا بازمی گردد به فرانسه و آن هم سرخورده و البته مگر نه اینکه ساختار کلی رمان پنین نیز سرد است و سرخوردگی در عمل روایی ذهن راوی که اصلاً علاقه ای به باز شدن خرده روایت ها و دور شدن از ذهن متلاشی شده آدم اصلی متن ندارد بازتاب یافته است. رمان پنین نوشته ولادیمیر نابیوکوف و ترجمه رضا رضایی به وسیله انتشارات کارنامه در سال ۱۳۸۳ منتشر شده است.

۱- «تصوف» بی گمان در زمره مهمترین و موثرترین جریان های فرهنگی و اجتماعی در تاریخ ایران و اسلام به شمار می رود. این منظومه فرهنگی شگرف به هزار و یک دلیل، در درازنای زمان ها همواره در کانون توجه فراوان خاص و عام و جذب کننده برجسته ترین استعدادهای تبار ایرانی بوده است. از هر منظر که بنگریم، بایزید بسطامی (۲۳۴- ۱۶۱)، ابوالحسن خرقانی (۴۲۵- ۳۵۲) و ابوسعید ابوالخیر (۴۴۰- ۳۵۷) در شمار تأسیساترین چهره های عرفان ایران و اسلام قلمداد می شوند.

۲- تصوف نگاه «هنری» است به دین؛ بر مبنای این تعریف میراث عرفانی مشایخ سه گانه فوق قطعاً در بالاترین جایگاه ها قرار می گیرد. «زبان» به عنوان ساحتی که تلقی هنری از دین در آن شکل می گیرد و بروز می یابد، در آثار این سه پیر در اوج اعتلا و تلاؤل است؛ هم از گفتار این مشایخ آب لطف می چکد و هم کردار آنان مخاطب را غرق بهجت و اعجاب می کند. ۳- سیره عملی این سه پیر نشان می دهد که تصوف نزد آنان چیزی نیست جز شفقت بی دریغ برخلق، مردم آسزی، فروتنی، بی نیازی، گشاده رویی، پرهیزگاری، درشتی با ستمکاران، آسانگیری و رواداری

در عرصه مذهب، اجتناب از هرگونه تظاهر و ظاهربینی و تأکید و توجه تام به تلاش و کار سخت برای گذران امور زندگی؛ به عبارت دیگر حضور مطلق و قاطع «غیب» در اندیشه و گفتار اینان با حضور پرنگ «مردم» و نگرانی از سرنوشت آنان توأمان است؛ در این جهان بینی جزء درویشند جمله نیک و بد و بنابراین «اگر از ترکستان تا در شام کسی را قدمی در سنگی آید زبان آن مرست. تا در شام اندوهی در دلی است دل از آن من است.» در چشم انداز پیران سه گانه در عشق خنقانه و خرابات فرق نیست، لاجرم بایزید سراسر شب چراغ به دست می گیرد تا کودک مرد مجوس در پرتو روشنی جاودانه آن شیخ، علی الاطلاق آرام گیرد و بوسعید در صومعه ترسایان تلاشی برای گوشودن زنار آنان نمی نماید که «ماشان بر نبسته بودیم که ماشان برگشایم. . .» ۴- سخنان پرازمانده از این مشایخ درخشان ترین نمونه های کلام صوفیانه را عرضه می کند؛ سخنانی خیال انگیز، ژرف، خوش آهنگ و سرشار از تازگی و تناقض؛ کلامی که ریشه در تجربه دارد و از این رو همواره تازه و با طراوت است و چون از جان و جهان پیچیده صوفی می جوشد و تعبیری از حالات و واقعات و تجربیات او است، شطح است و متناقض نما است. پیر، به هیچ وجه «جدولی» و ناشی از «جادوی مجاورت» نیست؛ به عبارت دیگر او برخلاف رویه ای که به مرور توسط متصوفان و نویسندگان صوفی مسلک، در پیش گرفته شد، این گروه از عارفان، دغدغه «سبک» داشتند و «فرم گرایی» آنان نتیجه ناگزیر حالات روحانی ای بود که تجربه می کردند. . .

۵- شفيعی کدکنی در سه کتاب «دفتر روشنائي»، «نوشته بر دريا» و «چشیدن طعم وقت» مجموعه ای گرافقندر از میراث عرفانی بایزید، خرقانی و بوسعید را در دسترس علاقه مندان قرار داده است که در این یادداشت مرور کوتاهی بر آن خواهیم داشت.

■ **دفتر روشنائي**

۱- محتوای اصلی این کتاب عبارت است از ترجمه شفيعی کدکنی از «رساله النور» سهلگی. «رساله النور» کتابی بوده است به زبان عربی که توسط ابوالفضل محمدبن علی سهلگی بسطامی [که عالم و عارف معتبری بوده است] در نیمه دوم قرن پنجم تألیف شده است. این کتاب از زمان تألیف و به علت جامعیت و اصالت اطلاعات عرضه شده در آن، همواره مهم ترین مأخذ و منبع احوال و اقوال بایزید بوده است. مولف به سبب بسطامی بودن و هم در اختیار داشتن منابع کهن عربی متن را حفظ کرده اند و یا جملات دعایی عربی را خانواده بایزید، شاگردان و روایت کنندگان و معاصران و جغرافیایی تاریخی بسطام. . . به دست می دهد و همچنین گنجینه ای از سخنان و احوال و کارهای او ارائه می کند که در نهایت اعتبار و اهمیت است. متن عربی رساله النور سال ها پیش توسط عبدالرحمان بدوی [محقق نامدار عرب] با کیفیتی

نامستلسوب در دسترس پژوهشگران قرار گرفت. استاد شفيعی متن عربی رساله النور را براساس نسخه مهم «ظاھریه» و انبوهی از مراجع جنبی تصحیح کرده اند که منتشر خواهد شد. ایشان اساس ترجمه خود را بر متن مصحح خود قرار داده است. بنابراین تا زمانی که تصحیح ایشان از متن عربی منتشر شود، همین ترجمه، معتبرترین روایت موجود از رساله النور محسوب می شود. ۲- در چاپ دوم دفتر روشنائیـی یکی از «مقامات»های کهن درباره بایزید، اضافه گشته که بسیار

مهم و در عین حال زیبا و دل انگیز است. این «مقامات» بالنسبه کوتاه ساختاری شبیه ساختار «تذکره الاولیاء» عطار دارد، اما در اجزا البته با آن تفاوت های چشمگیری دارد. این «مقامات» نیز تا آنجا که نگارنده اطلاع دارد برای اولین بار و از طریق این کتاب وارد عرصه پژوهش های عرفانی می شود.

۳- در مقدمه شفيعی [که در چاپ دوم با افزوده های فراوان همراه است] مطالب مهمی راجع به بایزید، زندگینامه او، رساله النور، منابع کهن راجع به بایزید، خاندان او، معراج نامه و. . . عرضه گشته که بسیاری از آنها تازگی دارد. همچنین در معرفی و تحلیل کتاب «دستورالجمهور فی مناقب سلطان العارفين ابویزید طیفور» [که از اسناد مهم و بحث برانگیز زندگی بایزید محسوب می شود]مبحثی اضافه شده که بسیار سودمند است. ۴- تعلیقات کتاب در عین اختصار، همه مهم و محققانه است. مثلاً در چاپ جدید یادداشتی درباره «رباط دهستان» [که زیارتگاهی مهم بوده و در متون عرفانی و. . . از آن یاد شده است] آمده که متن و ممتع است و با مراجعه به متون خطی و چاپی پرده ناشناخت را از این چهره این مکان مهم کنار می زند. ۵- درباره شیوه ترجمه شفيعی کدکنی یکی دو نکته گفتنی است. عربی دانی شفيعی البته شهره خاص و عام است. [استاد احمد مهدوی دامغانی که از برجسته ترین عربی دانان دنیا است ایشان را

از مراجع مسلم زبان عربی می دانند] اما آنچه در اینجا مورد نظر است این است که استاد برای ترجمه «سبکی» را برگزیده که حاصل کار ایشان در عین اینکه خوشخوان و زیبا و فصیح است، صبیغه ای از آرکانیسم ملایم و معتدل داشته باشد. لحن ترجمه ایشان بسیار متناسب است با لحن «مقامات» صوفیه در قرن پنج و شش. نکته اینجا است که این آرکانیسم و [کهن گرایی، لفظی] از رهگذر استعمال ساختارهای نحوی نثر قرن ۵ و ۶ حاصل نمی شود [اگر این طور بود نثر ترجمه هم تصنعی می شد و هم بر فصاحت آن خلل وارد می گشت] بلکه از طریق به کار بردن سنجیده و هوشمندانه لغات و اصطلاحات و تعبیرات به دست می آید. مثلاً ایشان گشاده دستند، لغات و اصطلاحات عربی متن را حفظ کرده اند و یا جملات دعایی عربی را ترجمه نکرده اند و. . . نگارنده این توفیق و تدقیق را تنها در ترجمه ای که استاد بدیع الزمان فروزانفر از رساله حی بن یقظان انجام داده، مشاهده کرده است.

به هر روی، دفتر روشنائي تحقیقی ترین و کامل ترین کتابی است که در زبان فارسی درباره بایزید بسطامی

ادبیات

مُشتی کلام زنده که جان دارد...

در باب مجموعه از میراث عرفانی کار محمدرضا شفيعی کدکنی

میلاد عظیمی

مهم و در عین حال زیبا و دل انگیز است. این «مقامات» بالنسبه کوتاه ساختاری شبیه ساختار «تذکره الاولیاء» عطار دارد، اما در اجزا البته با آن تفاوت های چشمگیری دارد.

این «مقامات» نیز تا آنجا که نگارنده اطلاع دارد برای اولین بار و از طریق این کتاب وارد عرصه پژوهش های عرفانی می شود.

۳- در مقدمه شفيعی [که در چاپ دوم با افزوده های فراوان همراه است] مطالب مهمی راجع به بایزید، زندگینامه او، رساله النور، منابع کهن راجع به بایزید، خاندان او، معراج نامه و. . . عرضه گشته که بسیاری از آنها تازگی دارد. همچنین در معرفی و تحلیل کتاب «دستورالجمهور فی مناقب سلطان العارفين ابویزید طیفور» [که از اسناد مهم و بحث برانگیز زندگی بایزید محسوب می شود]مبحثی اضافه شده که بسیار سودمند است. ۴- تعلیقات کتاب در عین اختصار، همه مهم و محققانه است. مثلاً در چاپ جدید یادداشتی درباره «رباط دهستان» [که زیارتگاهی مهم بوده و در متون عرفانی و. . . از آن یاد شده است] آمده که متن و ممتع است و با مراجعه به متون خطی و چاپی پرده ناشناخت را از این چهره این مکان مهم کنار می زند. ۵- درباره شیوه ترجمه شفيعی کدکنی یکی دو نکته گفتنی است. عربی دانی شفيعی البته شهره خاص و عام است. [استاد احمد مهدوی دامغانی که از برجسته ترین عربی دانان دنیا است ایشان را

از مراجع مسلم زبان عربی می دانند] اما آنچه در اینجا مورد نظر است این است که استاد برای ترجمه «سبکی» را برگزیده که حاصل کار ایشان در عین اینکه خوشخوان و زیبا و فصیح است، صبیغه ای از آرکانیسم ملایم و معتدل داشته باشد. لحن ترجمه ایشان بسیار متناسب است با لحن «مقامات» صوفیه در قرن پنج و شش. نکته اینجا است که این آرکانیسم و [کهن گرایی، لفظی] از رهگذر استعمال ساختارهای نحوی نثر قرن ۵

۶- حاصل نمی شود [اگر این طور بود نثر ترجمه هم تصنعی می شد و هم بر فصاحت آن خلل وارد می گشت] بلکه از طریق به کار بردن سنجیده و هوشمندانه لغات و اصطلاحات و تعبیرات به دست می آید. مثلاً ایشان گشاده دستند، لغات و اصطلاحات عربی متن را حفظ کرده اند و یا جملات دعایی عربی را ترجمه نکرده اند و. . . نگارنده این توفیق و تدقیق را تنها در ترجمه ای که استاد بدیع الزمان فروزانفر از رساله حی بن یقظان انجام داده، مشاهده کرده است.

خلاصه مقاله
۱- <i>شفيعی کدکنی در سه کتاب «دفتر روشنائي»، «نوشته بر دريا» و «چشیدن طعم وقت» مجموعه ای گرافقندر از میراث عرفانی بایزید، خرقانی و بوسعید را در دسترس علاقه مندان قرار داده است.</i>
۲- <i>دفتر روشنائي تحقیقی ترین و کامل ترین کتابی است که در زبان فارسی درباره بایزید بسطامی وجود دارد.</i>
۳- <i>در چاپ دوم دفتر روشنائي یکی از «مقامات»های کهن درباره بایزید، اضافه گشته که بسیار مهم و در عین حال زیبا و دل انگیز شبیه ساختار «تذکره الاولیا» عطار دارد، اما در اجزا البته با آن تفاوت های چشمگیری دارد.</i>

که از باب امام جعفر صادق(ع) آغاز و به حلاج ختم می شود [۷۲ باب] و بخش پس از حلاج که همیشه در اصالت حداقل بخشی از آن حرف و حدیث وجود داشته است. باب مربوط به خرقانی در بخش پس از حلاج است اما بی شک در کنار بخش های مربوط به رابعه، ذوالنون، بایزید، حلاج و شبلی [که آن هم در قسمت پس از حلاج قرار دارد] از زیباترین قسمت های تذکره الاولیای است. شفيعی براساس نسخه مورخ ۷۱۶ کتابخانه ایاصوفیه ترکیه [که هر چند از نسخه اساس نیکلسون (مورخ ۷۱۰) متاخرتر است] که بسیار مضبوط و اصیل است تصحیح مجددی از

بخش خرقانی تذکره الاولیا انجام داده است. ۴- بخشی که با عنوان «از گفتار ابوالحسن خرقانی» مشخص شده است، تشکیل شده از مندرجات مربوط به خرقانی در نسخه ای کهن از تذکره الاولیا (۶۹۷) متعلق به کتابخانه گنج بخش پاکستان. این روایت به دلیل اشتمال بر سخنانی که در نسخ دیگر دیده نشده و نیز ضبط های مهم متفاوت و همچنین حفظ لهجه قومسی اهمیت فراوان دارد. همچنین در بخش «افزوده ها» چند روایت از مقامات خرقانی از یکی از نسخه های تذکره الاولیا [که مادر نسخه کهنی] داشته، آمده است. ۵- «ذکر قطب السالکین» تلخیص مستقلی است از مقامات خرقانی که حاوی اطلاعات مهمی راجع به او است. در این رساله [که در قرن ۹ کتابت شده است] فواید مهمی در باب زندگی شخصی خرقانی و خصوصیات زبان قومسی و مسائلی در باب جغرافیای محلی خرقان وجود دارد. این رساله برای اولین بار است که تصحیح می شود و در اختیار علاقه مندان قرار می گیرد.

۶- پس از تذکره الاولیا شاید بیشتر آشنایی جامعه فرهنگی ما با خرقانی از رهگذر «نور العلوم» باشد. این کتاب یک بار توسط برتلسن [مستشرق بزرگ روسی] او بار دیگر به وسیله استاد مجتبی مینوی تصحیح شده اما متن آنان پر از اشتباه و بذخاتی بوده است. شفيعی براساس همان نسخه منحصر به فرد مورد استفاده استادان سابق الذکر، تصحیح مجددی از این کتاب مهم عرضه کرده است. احاطه ایشان بر منابع زندگی و اقوال و احوال خرقانی و توغل در ادبیات و متون عرفانی آن عصر موجب شده که متن کنونی بسیار پیرامته و قابل استفاده تر باشد. ۷- در بخش های دیگر کتاب که سودمندی فراوان دارد «خرقانی و حدیث دیگران» است که مشتمل است بر گردآوری عین مطالب مربوط به خرقانی در منابع گوناگون فارسی و عربی [عربی ها به فارسی ترجمه شده است] تا عصر جامی. همچنین ایشان به تصحیح، تحلیل و ترجمه رساله نجم الدین رازی [مولف مرصاد العباد] در شرح شطح معروف خرقانی [الصفوی غیرمخلوق] پرداخته است. در پایان کتاب نیز تعلیقات و کتابنامه.

۱- این کتاب، به نظر نگارنده، از زیباترین و مسحورکننده ترین متون عرفانی زبان فارسی به شمار می رود. هر برگ از این دفتر شگفت آور، دریایی از ذوق و لطف و روشنی و شویایی و زیبایی است.

زبان شعر در نثر صوفیه، بی گمان یکی از تابناک ترین تجلیات خود را در گفتار دلاویز پیرخرقان یافته است. صراحت، صمیمیت، ایجاز، ساختار نحوی خاص، ظرافت بلاغی سخته و پخته، نگاه [به قول شفيعی کدکنی] کهکشانی به هستی و انسان، لحن گستاخ [و سخنانی که به قول شمس تبریزی «همه بر وجه کبریا می آید»]، پیراستگی زبان از شائبه های هرگونه تظاهر به علم و فضل، پاکي و دلپذیری روستایی وار سخن، مهربانی و ژرف بینی و بلندنظری که در هر گفته او موج می زند و هزار نکته رابریک تر از موی دیگر، «نوشته بر دریا» را به یکی از خواندنی ترین متون عرفانی تبدیل کرده است.

۲- کتاب با مقدمه مشیع شفيعی آغاز می شود. در این مقدمه براساس مهم ترین منابع چاپی و خطی درباره زندگی خرقانی، مقام، آثار، معاصران، مذهب کلامی و فقهی و مهم ترین مولفه های جهان بینی عرفانی او به تفصیل سخن گفته شده است. تحقیق درباره پرازمانده زبان قدیم قومس در آثار خرقانی و همچنین تحلیل دلکشی که از ویژگی های سبک شناسیک سخن خرقانی عرضه شده، بسیار مفید است. بدون شک هنوز – تا آنجا که نگارنده اطلاع دارد- مطالبی به اعتبار و اتقان مقدمه شفيعی درباره خرقانی نوشته نشده است.

۳- شاکله عمده این کتاب برر ارائه چهار «مقامات» خرقانی بنا شده است. دو مقاسمات روایت هایی از تذکره الاولیای عطار هستند. می دانیم که تذکره الاولیا از به بخش تشکیل شده است؛ بخش اول ارائه چهار «مقامات»های کهن درباره بایزید، اضافه گشته که بسیار مهم و در عین حال زیبا و دل انگیز شبیه ساختار «تذکره الاولیا» عطار دارد، اما در اجزا البته با آن تفاوت های چشمگیری دارد.

۱- شفيعی کدکنی در سه کتاب «دفتر روشنائي»، «نوشته بر دريا» و «چشیدن طعم وقت» مجموعه ای گرافقندر از میراث عرفانی بایزید، خرقانی و بوسعید را در دسترس علاقه مندان قرار داده است. ۲- دفتر روشنائي تحقیقی ترین و کامل ترین کتابی است که در زبان فارسی درباره بایزید بسطامی وجود دارد. ۳- در چاپ دوم دفتر روشنائي یکی از «مقامات»های کهن درباره بایزید، اضافه گشته که بسیار مهم و در عین حال زیبا و دل انگیز شبیه ساختار «تذکره الاولیا» عطار دارد، اما در اجزا البته با آن تفاوت های چشمگیری دارد. ۴- در مقدمه شفيعی [که در چاپ دوم با افزوده های فراوان همراه است] مطالب مهمی راجع به بایزید، زندگینامه او، رساله النور، منابع کهن راجع به بایزید، خاندان او، معراج نامه و. . . عرضه گشته که بسیاری از آنها تازگی دارد. همچنین در معرفی و تحلیل کتاب «دستورالجمهور فی مناقب سلطان العارفين ابویزید طیفور» [که از اسناد مهم و بحث برانگیز زندگی بایزید محسوب می شود]مبحثی اضافه شده که بسیار سودمند است. ۵- تعلیقات کتاب در عین اختصار، همه مهم و محققانه است. مثلاً در چاپ جدید یادداشتی درباره «رباط دهستان» [که زیارتگاهی مهم بوده و در متون عرفانی و. . . از آن یاد شده است] آمده که متن و ممتع است و با مراجعه به متون خطی و چاپی پرده ناشناخت را از این چهره این مکان مهم کنار می زند. ۵- درباره شیوه ترجمه شفيعی کدکنی یکی دو نکته گفتنی است. عربی دانی شفيعی البته شهره خاص و عام است. [استاد احمد مهدوی دامغانی که از برجسته ترین عربی دانان دنیا است ایشان را

از مراجع مسلم زبان عربی می دانند] اما آنچه در اینجا مورد نظر است این است که استاد برای ترجمه «سبکی» را برگزیده که حاصل کار ایشان در عین اینکه خوشخوان و زیبا و فصیح است، صبیغه ای از آرکانیسم ملایم و معتدل داشته باشد. لحن ترجمه ایشان بسیار متناسب است با لحن «مقامات» صوفیه در قرن پنج و شش. نکته اینجا است که این آرکانیسم و [کهن گرایی، لفظی] از رهگذر استعمال ساختارهای نحوی نثر قرن ۵

۶ حاصل نمی شود [اگر این طور بود نثر ترجمه هم تصنعی می شد و هم بر فصاحت آن خلل وارد می گشت] بلکه از طریق به کار بردن سنجیده و هوشمندانه لغات و اصطلاحات و تعبیرات به دست می آید. مثلاً ایشان گشاده دستند، لغات و اصطلاحات عربی متن را حفظ کرده اند و یا جملات دعایی عربی را ترجمه نکرده اند و. . . نگارنده این توفیق و تدقیق را تنها در ترجمه ای که استاد بدیع الزمان فروزانفر از رساله حی بن یقظان انجام داده، مشاهده کرده است. به هر روی، دفتر روشنائي تحقیقی ترین و کامل ترین کتابی است که در زبان فارسی درباره بایزید بسطامی

مهم و در عین حال زیبا و دل انگیز است. این «مقامات» بالنسبه کوتاه ساختاری شبیه ساختار «تذکره الاولیاء» عطار دارد، اما در اجزا البته با آن تفاوت های چشمگیری دارد. این «مقامات» نیز تا آنجا که نگارنده اطلاع دارد برای اولین بار و از طریق این کتاب وارد عرصه پژوهش های عرفانی می شود.

سه شنبه ۲۶ اردیبهشت ۱۳۸۵

□ **خبرها**

قیصر امین پور «شعر معاصر» می گوید
ایسنا: قیصر امین پور درباره «شعر معاصر» سخنرانی می کند.
گروه ادبیات معاصر فرهنگستان زبان و ادب فارسی در نظر دارد، چهار نشست فصلی در سال جاری برگزار کند. این نشست‌ها با موضوع «شعر معاصر»، «ادبیات کودکان»، «ادبیات داستانی» و «زبان ادبیات داستانی» آخرین ماه هر فصل برگزار می شود. هدف از برگزاری نشست‌های یادشده، ارتقای سطح دانش پژوهشگران، ایجاد فرصت مناسبی برای انتقال مفاهیم و نظریات جدید این حوزه و تبادل نظر درباره آنها عنوان شده است. نشست اول ساعت ۱۷ روز چهارشنبه ۱۰ خردادماه به سخنرانی قیصر امین پور درباره «شعر معاصر» اختصاص دارد. نشست‌های قبلی این گروه در شهر کتاب برگزار می شده که محل برگزاری نشست های آتی نیز احتمالاً در همین مکان خواهد بود.

□ **انتشار رمان صدام در ژاپن**

فارس : رمان «لعتنی، از اینجا برو بیرون» منسوب به «صدام حسین»، دیکتاتور سابق عراق، برای اولین بار در ژاپن منتشر خواهد شد. به نقل از خبرگزاری فرانسه، کتاب «لعتنی، از اینجا برو بیرون» نوشته «صدام حسین» برای اولین بار با ترجمه ژاپنی و با تیزر بالا در سراسر ژاپن منتشر خواهد شد، البته نام نویسنده از روی جلد کتاب برداشته شده است. عنوان کتاب که ترجمه عربی آن «لعتنی، از اینجا برو بیرون» است با عنوان ژاپنی «قص شیطان» از ۱۹ مه در این کشور منتشر خواهد شد. این کتاب که توسط یک روزنامه نگار ژاپنی ترجمه شده است، با قیمت هزار و ۵۰۰ یمن (۱۳ دلار و ۶۰ سنت) به فروش خواهد رسید. «توکوما شوتن» یکی از ناشران برجسته ژاپن در بیانیه ای آورده است: این کتاب تنها یک رمان نیست، بلکه یک نهمت است و به گونه ای یک پیشگویی است. رمان «لعتنی، از اینجا برو بیرون» داستان مردی به نام «هسکیل» را روایت می کند که در پی سرنگونی فرمانروایی یک شهر است و لی سرانجام با دفاع یک جوانمرد عرب و با همکاری دفتر فرمانروای آن شهر از این توطئه نجات می یابد. در اولین صفحه این کتاب امضا و پیامی از کوچک ترین دختر صدام مبنی بر ستایش پدرش به ثبت رسیده است. پیش از این نیز دو کتاب با نام‌های «زاینبا و پادشاه» و «قلعور تسخیرناپذیر» به صدام منتسب شده است که هر کدام پیش از آن توسط نویسنده خود منتشر شده‌اند. سال گذشته قرار بود که این کتاب در کشور اردن نیز منتشر شود ولی دولت اردن به منظور جلوگیری از ایجاد تنش میان اردی و عراق انتشار رمان ۱۸۶صفحه‌ای «صدام حسین» را ممنوع کرد ولی این کتاب نه تنها در بازار سیاه اردن به صورت قاچاق و غیرقانونی منتشر شد، بلکه با استقبال مردم و برخی کتابفروش های «امان» پایتخت اردن روبه رو شد.

□ **نشست های دوره ای نقد ادبی و مطالعات فرهنگی آغاز می شود**
ایسنا: دوره های تدریس مبانی نظری ساختارگرایی و نقد ادبی و مطالعات فرهنگی از ۲۸ اردیبهشت ماه در شهر کتاب آغاز می شود. در دوره ساختارگرایی که از ۲۸ اردیبهشت ماه طی هشت جلسه برگزار می شود مبانی نظری ساختارگرایی در نقد ادبی مدرن توسط دکتر حسین پاینده تدریس می شود. دوره نقد ادبی و مطالعات فرهنگی نیز که از همان تاریخ آغاز می شود، طی هشت جلسه نقد فمینیستی و نقد مارکسیستی و کاربرد آن در تحلیل فرهنگ و بالاخص در آگهی های تجاری تلویزیون را به علاقه‌مندان ارائه می کند. این نشست‌های دوره ای هر هفته پنجشنبه ها در شهر کتاب مرکزی انجام می شود.

□ **حسن زاده و شش داستان جدید**
مهر : مجموعه داستان «کنار دریاچه، نیمکت هفتم» عنوان اثری به قلم فرهاد حسن زاده نویسنده نوجوانان است که در دست انتشار است. مجموعه داستان «کنار دریاچه، نیمکت هفتم» مشتمل بر شش داستان با موضوعات اجتماعی، عاشقانه رار نوجوانان است که از سوی نشر افق در دست چاپ قرار دارد. در این مجموعه مسائل مطرح شده برای نوجوانان متفاوت با نوشته های دیگر نویسندگان و به شکل لطیفی بیان شده است. همچنین «حسن زاده» مجموعه شعری طنز را با عنوان «خنده به شرط قلقلک» از سوی نشر پیدایش زیر چاپ دارد که دربردارنده ۳۰ قطعه شعر طنز برای کودک و نوجوان است که پیش از این در نشریات متعددی به چاپ رسیده است. قصه های «کوئی کوئی» ماجرای یک هزارپا است که در هر داستان مشکلی با پاهایش را بازگو می کند، این اثر دربردارنده ۱۶ داستان طنز برای کودکان است که از سوی نشر کانون پرورش فکری در دست چاپ قرار دارد و هم اکنون در مرحله تصویرگری است. «به دنبال بیتا» داستان دیگری به قلم فرهاد حسن زاده است که در مرحله تصویرگری قرار دارد، این داستان در ۱۶ صفحه برای کودکان نوشته شده است و از سوی نشر فو منتشر می شود. همچنین «سنگ های آرزو» عنوان اثر دیگری از این نویسنده است که در ۱۵ خط آماده چاپ شده و از سوی نشر علمی فرهنگی منتشر می شود، این داستان برای تمامی گروه های سنی قابل استفاده است به طوری که در ابتدا داستانی کودکانه به نظر می آید اما بعد فلسفی دارد. «از صدای باران خوسم می آید» داستان کوتاه کودکانه ای است که در مرحله تصویرگری قرار دارد و از سوی نشر صدا منتشر خواهد شد. چاپ دوم رمان «حیات خلوت» که کاندیدای جایزه گلشیری در سال ۸۳ و کتاب سال وزارت ارشاد بود در ۳۵۰ صفحه از سوی نشر ققنوس در نوزدهمین نمایشگاه کتاب تهران عرضه شد. «آقا رنگی و گربه نالقا» داستانی برای کودکان است که برای اولین بار با روشی تازه در ایران منتشر شده است. کتاب تلفیقی از داستان و سرگرمی است به طوری که در بین اثر، داستان قطع شده و سرگرمی مرتبط با شخصیت های داستان وجود دارد و سپس داستان دوباره ادامه خواهد داشت، این اثر از سوی نشر کانون پرورش فکری منتشر شده و در نمایشگاه تهران عرضه شد. همچنین «اسب سرخ سوسن» عنوان اثر دیگری از حسن زاده است که مجموعه سه داستان برای کودکان است در ۳۶ صفحه و با شمارگان ۵ هزار نسخه از سوی به نشر منتشر می شود.

